THE MANIFESTATION OF GOD'S JUSTICE (CFR. ROM 3, 21-22)

Călin-Daniel Paţulea
Lecturer, PhD, „Babeş – Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract:Saint Paul reinforces the traditional teachings on the subject of justice with new arguments. In the Letter to the Romans we discover theological deepenings of enormous significance regarding God's justice or justification. While Jewish justice was based on the arrogant conviction of a salvation springing from the material fact of belonging to the covenant, expressed through the material dimension of circumcision, Christian justice appears as the free gift of God, from whose free initiative comes justification. God is just and justifiable through a mediator who is Christ. The justice done by him is a transformation, a complete liberation, an initiation to the newness of life. This meaning of justice, very broad, refers to a life specific to the newly created man in the image of God, in true justice and holiness, which must be manifested in love and in the service of the neighbor.

Keywords: faith, justice, justification, Law, sin, Prophets

Textul

Rom 3, 21-22

«[21]Acum însă(iar acum), dreptatea lui Dumnezeu s-a revelat în afara Legii, fiind mărturisită de Lege şi de Profeţi, [22]acea dreptate a lui Dumnezeu care vine prin credinţa în Isus Hristos pentru toţi şi peste toţi aceia care cred; căci nu este deosebire»

Contextul

Versetele în studiu deschid o nouă secţiune, în cadrul capitolului 3, 21-31[1], având ca temă principală *Justificarea prin credinţă* sau *Dreptatea lui Dumnezeu şi credinţa.* Aceasta, la rândul ei, poate fi împărţită în două părţi, respectiv 3, 21-26, în care Paul îşi propune să explice originea, actualizarea şi implicaţiile dreptăţii dumnezeieşti[2] iar cea de a doua, 3, 27-31 pune în evidenţă consecinţele practice ale justificării, excluzând orice laudă din partea omului, justificare care poate fi dobândită nu prin intermediul faptelor ci prin credinţă[3]. În acelaşi timp, pericopa 3, 21-31, manifestă un caracter unitar pus în evidenţă şi de terminologia întrebuinţată, precum şi datorită dimensiunii semantice. Termeni precum *dreptate*[4]*, credinţă şi lege* au o distribuţie interesantă şi ne ajută să percepem intenţia

[1] Secţiunea este bine conturată şi reprezintă centrul expunerii doctrinare a lui Paul cu privire la universalitatea păcatului, a dreptăţii lui Dumnezeu şi a justificării prin credinţa în Isus Hristos (cf. Rom 1, 18-11, 36), cf. BARBAGLIO, G., *Le lettere di Paolo,* Borla, Roma, 1990[2], 257-258; BOSCH, J. S., *Scritti paolini,* Paideia, Brescia, 2001, 244.

[2] Cf. PITTA, A., *Lettera ai Romani,* Paoline, Milano, 2001, 157.

[3] Cf. COSTA, G., *Lettera ai Romani,* în *La Bibbia,* Piemme, Casale Monferrato (AL), 1996[2], 2680.

[4] Tema dreptăţii lui Dumnezeu a fost deja anunţată în 1, 17: «dreptatea lui Dumnezeu este revelată în ea din credinţă spre credinţă», unde Apostolul insistă asupra dimensiunii soteriologice a Evangheliei. Tematica revine deseori, cu multiple variaţii în partea doctrinară a *Scrisorii către Romani* (cf. 5, 17.21; 6, 13.16.18-20; 8, 10; 9, 30-31; 10, 3-6.10), ilustrând comportamentul celui justificat în Hristos şi însufleţit de Spiritul Sfânt. Acela care este justificat prin credinţa pascală în Isus Hristos este implicat într-un dinamism nou, care îl determină să-l iubească pe Dumnezeu prin jertfă vie, sfântă şi plăcută, elemente constitutive ale cultului spiritual al celui justificat (cf. Rom 12, 1). Comentează G. COSTA: «Proiectul lui Paul se manifestă, aşadar, încă de la început, în prezentarea temei, care domină întreaga scrisoare (1, 16-17). Se dezvoltă apoi în prima parte (mântuirea prin intermediul credinţei: 1, 18-11, 36) şi în cele trei secţiuni care o alcătuiesc şi care pun în evidenţă, într-un ritm crescând, manifestarea „dreptăţii lui Dumnezeu" (1, 18-4, 25), mântuirea credincioşilor şi intrarea lor în viaţa veşnică, prin intermediul Spiritului (5, 1-8, 39), misterul lui Israel şi posibilitatea concretă a mântuirii (9, 1-11, 36)», *Lettera ai Romani,* 2712.

explicită a Apostolului, ba mai mult, sunt asemenea unor inele vitale şi esenţiale în argumentarea doctrinală.

Analiza textului, comentariul exegetic şi explicarea textului

La începutul v. 21, ne întâmpină expresia *acum însă* sau *iar acum* cu semnificaţie temporală şi argumentativă, în acelaşi timp. Face referire la momentul prezent, care datorită evenimentului mântuitor al lui Hristos, denotă o situaţie nouă, particulară, pe care Apostolul, în alte scrieri îl caracterizează ca fiind trecerea celor vechi, toate devenind noi (cf. 2 Cor 5, 17), «împlinirea timpului» (Gal 4, 4), moment al noutăţii şi al reînnoirii, moment decisiv în care Cuvântul lui Dumnezeu ni se revelează, adică o împărtăşire a mântuirii pentru umanitate în momentul în care aceasta este într-o stare gravă de vinovăţie[5]. Este împărtăşită şi ideea unei distingeri concrete între ceea ce s-a prezentat în secţiunea anterioară a capitolului trei (cf. 3, 1-20). Expresia ar avea şi o dimensiune cronologică, întrucât se referă la momentul justificării prin intermediul credinţei, precum şi caracteristica argumentativă din cauza a ceea ce s-a întâmplat anterior, pentru că omul este acum eliberat din situaţia precară în care se găseşte şi are posibilitatea de a-şi construi un raport cât mai corect cu Dumnezeu, care «este pregătit să abandoneze criteriul dreptăţii pedepsitoare şi răsplătitoare pentru a realiza acea extraordinară încărcătură de mântuire care se realizează prin credinţa în Hristos»[6]. Expresia adverbială mai poate face referire şi la revelaţia dreptăţii lui Dumnezeu, deja anunţată în 1, 17, în opoziţie cu mânia lui Dumnezeu din 1, 18, astfel că, în contextul nostru, «adverbul *nynì* – este de părere A. Valentini -, are aici un sens logic, întrucât introduce o afirmaţie contrară celei din v. 20; cu toate acestea semnificaţia sa este în special temporală, făcând trimitere la vremea „escatologică" prezentă, în care se manifestă dreptatea lui Dumnezeu, în contrast cu cea trecută, stăpânită de păcatul oamenilor şi de mânia dumnezeiască»[7].

Evreii, în calitate de popor ales, credeau că practicarea Legii[8] era un mijloc prin intermediul căruia aceştia puteau fi justificaţi, dar dreptatea nu este cauzată de lege[9]. Aceasta, în momentul istoric prezent, în care s-a manifestat evenimentul răscumpărător al lui Hristos, nu mai are valoarea instrumentului propriu pentru exercitarea dreptăţii lui Dumnezeu[10]. Justificarea prin faptele legii, specifică iudaismului rabinic, însemna o concepţie antropologică care avea tendinţa să-l urce pe om pe piedestalul religiozităţii autocratice, situaţie în care se tăgăduia rolul harului dumnezeiesc. Atenţia se îndrepta mai mult către dreptatea răsplătitoare din partea lui Dumnezeu, prin intermediul căreia s-ar fi recompensat cei buni şi s-ar fi pedepsit cei fărădelege. Paul se opune unor astfel de curente ale iudaismului vremurilor sale, deoarece o astfel de orientare ar fi creat şi o situaţie discriminatorie între iudeii, care cunoşteau şi respectau legea şi păgânii care, erau sortiţi pierzării întrucât nu o cunoşteau. Prin atitudinea sa, Paul vrea să afirme faptul că a crede înseamnă a se încredinţa

---

[5] Cf. KERTELGE, K., *Lettera ai Romani,* Città Nuova, Roma, 1985[2], 63.

[6] PITTA, A., *Lettera ai Romani,* 158, pentru autor *nynì*, *acum însă, iar acum,* ar avea atât valoare logică argumentativă, precum şi temporală.

[7] *La giustizia di Dio (Rom 3, 21-31),* în SACCHI, A., *Lettere paoline e altre lettere,* LCSB 6, Elle Di Ci, Leumann (Torino), 1996, 448-449.

[8] «De fapt Legea a fost dată pentru ca omul să cunoască ceea ce trebuie să facă şi ceea ce să evite […] Că omul cunoaşte păcatul, pe care trebuie să-l evite întrucât este interzis, nu înseamnă că îl şi evită, aspect care aparţine ordinii dreptăţii, deoarece concupiscenţa răstoarnă judecata raţiunii într-un dinamism operativ particular. Şi pentru aceasta legea nu este suficientă pentru justificare, ci este necesar un alt remediu prin intermediul căruia concupiscenţa să fie moderată», TOMMASO D'AQUINO, *Commento alla lettera ai Romani/1 (I-VIII),* ed. îngr. de DE SANTIS, L. şi ROSSI, M. M., Città Nuova, Roma, 1994, 204.

[9] Cf. TOMMASO D'AQUINO, *Commento alla lettera ai Romani/1 (I-VIII),* 205.

[10] «Cette oeuvre de justice a été accomplie par le Christ; et les hommes en bénéficient par la foi en lui. Il n'est donc plus question de Loi, mais d'un moyen nouveau qui l'exclut et, par conséquent, enlève tout privilège à ceux qui s'en réclamaient», VIARD, R. P., *Épitre aux Romains,* în PIROT, L., CLAMER, A. (ed.), *Épitre aux Romains. Épitres aux Corinthiens. Épitre aux Galates,* Letouzey et Ané, Paris, 1948, 56.

iniţiativei şi acţiunii lui Dumnezeu, deschiderea în faţa darului său şi renunţarea la propriile siguranţe. Însuşi teologia anticotestamentară excludea faptele legii de la o eventuală justificare, temă pe care Paul o va dezbate în capitolul patru, folosindu-se de figura lui Abraham. Credinţa presupune o eficacitate asupra căruia Apostolul s-a exprimat în Gal 5, 6: «În Hristos Isus nici tăierea împrejur, nici netăierea împrejur nu mai au nicio putere, ci doar credinţa care lucrează prin iubire». În acest fel dreptatea lui Dumnezeu a fost mărturisită de lege şi profeţi (cf. v. 21), a fost împărtăşită, vestită, adică un mod de manifestare particular de a ieşi la lumină, de a-şi manifesta eficacitatea[11].

Dreptatea lui Dumnezeu, despre care ne vorbeşte Paul, are aceeaşi natură pe care deja teologia anticotestamentară a propovăduit-o, respectiv acţiunea dumnezeiască pentru mântuirea poporului lui Israel, dar care prin manifestarea prezentă «este o dreptate la care avem acces doar prin credinţa în Hristos, mai exact, toţi aceia care au credinţă, fără excepţii de soartă şi fără concursul legii»[12]. În ceea ce priveşte genitivul „lui Dumnezeu", se tratează despre darul lui Dumnezeu, adică genitivul obiectiv, respectiv omul justificat, dar şi cel subiectiv, adică un atribut al lui Dumnezeu, prin care nu se desemnează pe sine însuşi ci prin care El se revelează omului[13]. S-ar părea că ambele componente să fie prezente în expresia în studiu, întrucât Dumnezeu este drept şi fidel promisiunilor sale, şi de aceea acţionează pentru justificarea omului în Hristos: «prin urmare, nu este cazul de a insista unilateral asupra unuia sau celuilalt aspect: atât dreptatea subiectivă (Dumnezeu drept) cât şi cea obiectivă (omul justificat) par să fie prezente în v. 21, chiar dacă au o accentuare subiectivă»[14].

În ceea ce priveşte expresia Lege şi Profeţi, putem constata că este vorba despre formula clasică prin care comunitatea creştină primară desemna depozitul credinţei monoteiste a Vechiului Testament[15]. Paul face apel la această mărturie a Vechiului Testament, întrucât Legea şi Profeţii prevesteau şi promiteau acea dreptate a lui Dumnezeu, care acum s-a manifestat prin Isus Hristos. Apare totuşi un paradox, adică, mărturia dată de Lege şi Profeţi[16] privind dreptatea lui Dumnezeu, dar manifestată în afara Legii (cf. Gal 2, 19). Mărturia presupune şi implicare, într-un anumit mod, din partea legii, raport pe care, după toate probabilităţile, Apostolul îl respinge cu tărie ţinând cont de rolul Legii în istoria mântuirii: «În încercarea de a desluşi acest *puzzle*, împărtăşim interpretarea acelora care consideră expresia în afara Legii ca şi o formulă sintetică pentru a indica faptele Legii, şi de lege ca şi o trimitere materială la Pentateuh sau la *Torah*»[17]. Paul, prin modul de abordare al problemei, creează o delimitare înregistrată chiar şi în însuşi Vechiul Testament cu privire la faptele Legii şi răstălmăcirea săvârşită de diferitele curente farisaice şi rabinice ale vremurilor. O dată cu revărsarea mântuirii mesianice şi evenimentul Întrupării, vremea Legii s-a încheiat, dar totuşi, legătura cu istoria anticotestamentară, istorie alcătuită din vestiri,

---

[11] Cf. 1 Cor 12, 7: «Fiecăruia îi este dată manifestarea Spiritului spre binele comun»; 2 Cor 2, 14: «Mulţumire fie lui Dumnezeu care ne poartă întotdeauna la victorie în Hristos şi răspândeşte prin noi în orice loc mireasma cunoaşterii sale».

[12] PITTA, A., *Lettera ai Romani,* 189-190.

[13] Cf. CONZELMANN, H., *Teologia del Nuovo Testamento,* Paideia, Brescia, 1972, 270-277; LYONNET, S., *La storia della salvezza nella lettera ai Romani,* D'Auria, Napoli, 1966, 26; VALENTINI, A., *La giustizia di Dio (Rom 3, 21-31),* 450.

[14] VALENTINI, A., *La giustizia di Dio (Rom 3, 21-31),* 450.

[15] Mt 5, 17: «Să nu socotiţi că am venit să desfiinţez *Legea* sau *Profeţii!*»; 7, 12: «Tot ce vreţi ca oamenii să facă pentru voi, faceţi şi voi pentru ei, căci aceasta este Legea şi Profeţii»; 22, 40: «În aceste două porunci este cuprinsă toată *Legea* şi *Profeţii*»; Lc 16, 16: «*Legea* şi *Profeţii* au fost până la Ioan; de atunci se vesteşte împărăţia lui Dumnezeu şi fiecare se luptă să intre în ea».

[16] Comentează M. ORSATTI: «Vechiul Testament este reprezentat aici prin filonii săi principali, legea şi profeţii, care au contribuit la pregătirea situaţiei actuale. Dreptatea este aşadar o manifestare, o revelaţie a lui Dumnezeu, suverana şi iubitoarea sa hotărâre de a interveni în momentul potrivit», *Il capolavoro di Paolo. Lectura pastorală a Scrisorii către Romani,* Dehoniane, Bologna 2002, 57.

[17] PITTA, A., *Lettera ai Romani,* 160.

profeţii şi promisiuni, rămâne una fundamentală în vederea înţelegerii evenimentului manifestării dreptăţii lui Dumnezeu[18].

În v. 22 întâlnim ceea ce comentatorii numesc *teza* lui Paul cu privire la dreptatea lui Dumnezeu, acum în strânsă legătură cu credinţa într-o dimensiune cristologică. Intenţia paulină este aceea de a-i conduce pe destinatarii scrisorii la o cât mai profundă pătrundere a misterului dreptăţii lui Dumnezeu, deja anunţată în 1, 16-17, acţiune care ajută la înţelegerea semnificaţiei şi rolului credinţei în viaţa celui care crede în Isus Hristos[19].

Natura dreptăţii lui Dumnezeu şi modul său de manifestare sunt concentrate în formula «credinţa în Isus Hristos»[20], astfel că dreptatea lui Dumnezeu, ca şi eveniment mântuitor, devine accesibil doar prin intermediul credinţei în Isus Hristos şi nu prin contribuţia legii[21]. Credinţa, în gândirea paulină, nu este doar o consimţire de natură intelectuală la o serie de adevăruri revelate, ci mai degrabă ascultare, supunere, adeziune plină de viaţă şi de încredere a întregii noastre fiinţe la Dumnezeu. Aceasta se poate realiza doar prin împărtăşirea la însăşi credinţa supusă şi pioasă a lui Hristos faţă de Tatăl, printr-un raport direct şi personal cu El, rezultat al vieţii celei noi dobândite prin botez.

Contrar pretenţiei unora că dreptatea vine din faptele legii, dreptatea lui Dumnezeu s-a revelat prin intermediul credinţei şi este destinată tuturor acelora care cred, adică acelora care prin intermediul credinţei îl acceptă pe Hristos ca şi Mântuitor. În încheierea v. 22 întâlnim expresia «nu este deosebire» sau «fără nicio distincţie», adică dimensiunea universală a dreptăţii dumnezeieşti se adresează tuturor, fie prin manifestarea sa negativă sau pozitivă, întrucât toţi au păcătuit (cf. v. 23), mântuirea oferită de Hristos, manifestată prin justificare şi sfinţire, este într-adevăr în beneficiul tuturor.

Dreptatea lui Dumnezeu şi justificarea în Sfânta Scriptură

În Vechiul Testament

În literatura şi teologia antico testamentară dreptatea şi justificarea fac parte din familia lingvistică a termenilor *sedeq, sedaqah.* Punctul central al dreptăţii dumnezeieşti îl constituie fidelitatea faţă de actele de mântuire din cadrul experienţei istorice a lui Israel. Dumnezeul lui Israel este drept întrucât este fidel şi credincios legământului încheiat cu poporul, fidelitate şi credincioşie care îşi are izvorul în însăşi iubirea manifestată faţă de acesta[22]. Cel drept este acela care are credinţă în Dumnezeu, crede dreptăţii, fidelităţii şi iubirii sale, după modelul lui Abraham[23], a cărui dreptate constă într-o atitudine de disponibilitate în ceea ce priveşte comuniunea cu Dumnezeu. Drept mai este şi acela care împlineşte legea lui Dumnezeu, respectiv *Torah*[24].

Profeţii s-au implicat în apărarea conceptului de dreptate împotriva acelora care schimbau judecata în venin «şi dreptatea o fac să stea la pământ» (Am 5, 7b). În timpul exilului babilonian a devenit tot mai clară convingerea că societatea nouă se va edifica pe

[18] Cf. VALENTINI, A., *La giustizia di Dio (Rom 3, 21-31),* 450.
[19] Cf. ORSATTI, M., *Il capolavoro di Paolo. Lectura pastorală a Scrisorii către Romani,* 57.
[20] Cf. ALETTI, J., N., *Comment Dieu est-il juste?,* Seuil, Paris, 1991, 98.
[21] «Dreptatea lui Dumnezeu este prin credinţa în Isus Hristos, nu că prin intermediul credinţei meritäm a fi justificaţi, ca şi cum această credinţă ar izvorî din noi şi prin ea am merita dreptatea lui Dumnezeu […] ci pentru ca în însăşi justificarea cu care suntem justificaţi de Dumnezeu, prima mişcare a minţii către Dumnezeu este prin intermediul credinţei», TOMMASO D'AQUINO, *Commento alla lettera ai Romani/1 (I-VIII),* 206-207.
[22] Cf. SCHRENK, G., *díkaios, dikaiosýnē*, în GLNT II, Paideia, Brescia, 1966, 1226-1253; LIPINSKI, É., *La justice de Dieu,* în DEB, Brepols, Turnhout, 1987, 707-708; LODS, M., *Justification,* în DEB, Brepols, Turnhout, 1987, 710; SEEBASS, H., *díkaios, dikaiosýnē*, în DCBNT, Dehoniane, Bologna, 2000[6], 789-791.
[23] Fac 15, 6: «El a crezut în Domnul şi i-a socotit aceasta dreptate»; cf. şi Rom 4, 3ş.u.
[24] Cf. BONORA, A., *Giustizia,* în NDTB, Paoline, Cinisello Balsamo (MI), 1988, 714-718; JOB, J. B., *Dreptate, drept,* în DB, I, Cartea Creştină, Oradea, 1995, 347-348.

dreptate, edificare care va fi rezultatul intervenţiei mântuitoare a lui Dumnezeu[25]. Punctul culminant va fi atins prin figura Slujitorului suferind, care, în calitate de slujitor drept, «îi va îndreptăţi pe mulţi» (Is 53, 11).

Teologia Psalmilor celebrează dreptatea dumnezeiască ca şi izvor de viaţă individuală şi comunitară bună, frumoasă şi fericită, izvor de viaţă şi rodnicie, victorie asupra duşmanilor, impuls pentru popor în a se implica ca dreptul şi dreptatea să triumfe[26].

Textele sapienţiale fac trimitere la o cât mai corectă imagine a lui Dumnezeu şi o cât mai sinceră căutare, în special *Înţelepciunea lui Solomon*: «Iubiţi dreptatea, voi, cei care judecaţi pământul, gândiţi cu bunătate despre Domnul şi căutaţi-l în simplitatea inimii» (1, 1)[27].

În Noul Testament

În Evanghelia după Matei conceptul de dreptate devine cuvântul cheie în cadrul propovăduirii lui Isus. A fi drept înseamnă a face voinţa Tatălui ceresc, voinţă care se regăseşte în învăţătura lui Isus[28]. A împlini voinţa Tatălui mai înseamnă a crede în propovăduirea dreptăţii şi împlinirea acesteia, despre care Isus ne-a vorbit în cadrul discursului de pe munte[29]. Dreptatea propovăduită şi împlinită de către Isus determină o nouă orânduire socială, în opoziţie cu proiectele umane existente în societate, cu scopul de a institui o nouă societate în cadrul căreia membrii vor împlini voinţa Tatălui, împlinesc dreptatea sintetizată de către Isus în porunca iubirii lui Dumnezeu şi a aproapelui: «Să-l iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău şi din tot cugetul tău! Aceasta este cea mai mare şi dintâi poruncă. Iar a doua este asemenea acesteia: „Să-l iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi!» (Mt 22, 37-39)[30].

În literatura lucană, *Evanghelie* şi *Faptele Apostolilor,* întâlnim termenul *drept* cu referire la Isus[31] şi la anumite personaje care trăiesc o relaţie sinceră cu Dumnezeu[32]. Prin persoana şi jertfa lui Isus s-a împlinit pe deplin dreptatea lui Dumnezeu care vrea ca toţi oamenii să se mântuiască şi să cunoască adevărul (cf. 1 Tim 2, 4), precum şi faptul că prin Isus, recunoscut ca fiind cel drept să conştientizăm în ce constă dreptatea lui Dumnezeu,

[25] Ier 23, 5-6: «Iată, vin zile – zice Domnul – când îi voi ridica lui David o odraslă dreaptă care […] va face judecată şi dreptate în ţară! […] Iuda va fi mântuit şi Israelul va locui în siguranţă. Acesta este numele cu care va fi chemat: „Domnul este dreptatea noastră"».

[26] Cf. Ps 65, 6ş.u.: «Dumnezeul mântuirii noastre, tu ne răspunzi prin fapte minunate de dreptate […]»; Ps 85, 11-14: «Îndurarea şi adevărul se vor întâlni, dreptatea şi pacea se vor îmbrăţişa; adevărul va răsări din pământ şi dreptatea va coborî din ceruri. Domnul îşi va revărsa bunătatea şi pământul îşi va aduce roadele sale. Dreptatea va merge înaintea lui şi-i va călăuzi paşii pe cale»; Ps 99, 4b: «Tu ai stabilit ceea ce este drept, tu exerciţi în Iacob judecata şi dreptatea».

[27] Dreptatea, în gândirea înţeleptului, constă în cunoaşterea Domnului, cunoaştere care vine să reglementeze raportul omului cu tot ceea ce îl înconjoară, precum şi modul de acţiune al acestuia, respectiv împlinirea voinţei lui Dumnezeu; cf. PRIOTTO, M., *Sapienza,* în *La Bibbia,* Piemme, Casale Monferrato (AL), 1996^2, 1519.

[28] Mt 7, 21: «Nu oricine îmi zice „Doamne! Doamne!" va intra în împărăţia cerurilor, ci acela care împlineşte voinţa Tatălui meu»; 7, 24.26: «Oricine ascultă aceste cuvinte ale mele şi le împlineşte va fi asemenea cu omul înţelept care şi-a construit casa pe stâncă […] Însă oricine ascultă aceste cuvinte ale mele, şi nu le împlineşte, va fi asemenea cu bărbatul necugetat care şi-a construit casa pe nisip».

[29] Cf. Mt 5, 6.10.20; 6, 1.33.

[30] Cf. SEEBASS, H., *díkaios, dikaiosýnē*, 792.

[31] Lc 23, 47: «Cu adevărat, omul acesta era drept», Isus fiind *Dreptul prin excelenţă*, cel care dă viaţă în contextul comuniunii cu Dumnezeu şi cu aproapele; Fap 3, 14: «Voi l-aţi renegat pe cel sfânt şi drept»; 7, 52: «Ei i-au ucis pe cei care vesteau dinainte despre venirea Celui Drept»; 22, 14: «Dumnezeul părinţilor noştri te-a ales de mai înainte ca să cunoşti voinţa lui, să-l vezi pe Cel Drept», cf. SEEBASS, H., *díkaios, dikaiosýnē*, 793.

[32] Exemplificăm câteva dintre acestea. Preotul Zaharia şi soţia sa Elisabeta: «Amândoi erau drepţi înaintea lui Dumnezeu» (Lc 1, 6a); Simeon, «om drept şi evlavios» (2, 25b); Iosif din Arimateea, «om bun şi drept» (23, 50); Centurionul Corneliu, «bărbat drept şi temător de Dumnezeu» (Fap 10, 22).

respectiv manifestarea milostivirii sale, în calitate de Tată ceresc, care îi justifică pe toţi oamenii[33].

În literatura paulină dreptatea lui Dumnezeu reprezintă activitatea mântuitoare şi milostivă a lui Dumnezeu pentru poporul său, o astfel de activitate acum este revelată în Hristos, care o oferă omului sub forma justificării/mântuire prin intermediul credinţei şi a vieţii noi în Spiritul Sfânt[34]. Prin Evanghelie s-a înregistrat epifania dreptăţii lui Dumnezeu şi acţiunea mântuitoare, expresie a puterii sale răscumpărătoare. Interesul din partea lui Paul nu este acela de a defini conceptul de dreptate, ci mai degrabă de a declara modul în care acesta se manifestă prin intermediul Evangheliei, în strânsă legătură cu justificarea, căreia Apostolul îi imprimă o dimensiune cristologică marcantă[35]. Tematica a fost subliniată şi în *Scrisoarea către Galateni,* atunci când Paul a evocat controversa cu Chefa la Antiohia, explicând care este conţinutul propovăduirii sale[36]. În *Scrisoarea către Romani*, reia tematica şi o aprofundează şi pentru faptul că destinatarilor le era familiară, marea majoritate fiind iudeo-creştini, întrucât aceasta prezintă moartea/sacrificiul lui Hristos (cf. Rom 3, 21-31) ca şi o manifestare a fidelităţii lui Dumnezeu faţă de legământ, chiar dacă omul a încălcat acest legământ. Prin dreptatea lui Dumnezeu, moartea lui Hristos apare ca şi un instrument de ispăşire, dar şi posibilitatea încheierii unui nou legământ, ispăşirea şi fidelitatea Creatorului, în gândirea lui Paul, având valoare universală, adică pentru toţi oamenii[37]. Dreptatea lui Dumnezeu stă la originea credinţei în El, în lucrarea sa de mântuire şi în Hristos care o realizează acum şi o va desăvârşi în plenitudinea escatologică (cf. Rom 3, 21; 8, 23). Credinciosului îi revine sarcina adeziunii prin credinţă şi încorporarea în Hristos prin botez, pentru a trăi o viaţă sub impulsul Spiritului (cf. Rom 8, 5). Într-un astfel de context se vorbeşte despre justificare, acest proces dinamic, care este în acelaşi timp lucrare de har, dar şi adeziune liberă a omului la Hristos în Biserică, întrucât, în gândirea paulină, credinţa înseamnă acceptare liberă şi supunere faţă de Evanghelie (cf. Rom 6, 17; 10, 16). Suntem părtaşi la efectele mântuirii datorită credinţei, iar când Apostolul subliniază ideea că justificarea are loc prin intermediul credinţei, admite faptul că doar Isus Hristos acţionează în cadrul acestei lucrări de transformare, iar omului nu-i revine altă sarcină decât aceea de a accepta un astfel de dar. Paul consideră justificarea omului ca şi lucrarea Dumnezeului drept şi fidel promisiunilor sale. Credinţa se dezvoltă prin procesul de supunere al omului justificat, care mărturiseşte evenimentul, căci «dacă îl mărturiseşti cu gura ta pe Domnul Isus şi crezi în inima ta că Dumnezeu l-a înviat din morţi, vei fi mântuit, căci cu inima se crede pentru a obţine justificare, iar cu gura se dă mărturie pentru a obţine mântuire» (Rom 10, 9-10). Acţiunii justificatoare din partea lui Dumnezeu îi corespunde o credinţă trăită de către om în totalitatea sa, totalitate care implică întreaga sa viaţă şi acţiune, adică cultul spiritual (cf. Rom 12, 1b). Lucrarea dumnezeiască este susţinută de acţiunea Spiritului Sfânt revărsat în inimile noastre (cf. Rom 5, 5), acţiune care actualizează dreptatea lui Dumnezeu pentru credincios şi face ca justificarea să determine lucrarea de sfinţire în viaţa credinciosului, lucrare concretă de actualizare[38].

---

[33] Cf. FAUSTI, S., *Una comunità legge il Vangelo di Luca,* Dehoniane, Bologna, 1995, 775-776.

[34] Există o strânsă legătură între dreptate şi iubire, între iubire şi acţiunea mântuitoare a lui Hristos, acţiune cu valoare normativă pentru creştin. Sfântul Paul creionează într-un mod cu totul deosebit fizionomia comunităţii creştine care îmbrăţişează o astfel de valoare normativă şi în care se manifestă stăpânirea dreptăţii şi a iubirii dăruite de Dumnezeu (cf. Rom 12, 9-21).

[35] Cf. BARBAGLIO, G., *Le lettere di Paolo,* Borla, Roma 1980, 264.

[36] În Gal 2, 15-21 întâlnim sinteza evangheliei pauline, în centrul căreia stă afirmaţia că «omul nu este justificat din faptele Legii, ci doar prin credinţa în Isus Hristos» (2, 16).

[37] Cf. MAFFEIS, A., *„Giustificazione". Percorsi teologici nel dialogo tra le Chiese,* Paoline, Cinisello Balsamo, 1998, 86,

[38] Cf. SCHRENK, G., *díkaios, dikaiosýnē*, 1263-1288; SEEBASS, H., *díkaios, dikaiosýnē*, 794-797; HÄRING, B., *Testimonianza cristiana in un mondo nuovo,* Paoline, Roma, 1961, 381-384.

Dreptatea lui Dumnezeu şi dreptatea omului

Conceptul biblic de dreptate este foarte complex. Îşi găseşte expresie în planul istorico-mântuitor, şi trebuie să fie analizată în mod distinct, urmărind faptul de a nu diminua bogăţia dinamică, respectiv polaritatea teologică şi etico-socială, în cadrul raportului dintre Dumnezeu şi poporul credincios chemat la mântuire şi însufleţit de Spiritul Sfânt[39].

Omul este chemat să ofere un răspuns prompt dreptăţii care provine din partea lui Dumnezeu. Este dreptatea justificatoare a unui Dumnezeu «plin de îndurare şi milostiv» (Ieş 34, 6), care nu doar că este dreaptă, ci are ca şi scop acela de a crea subiecţi drepţi. Dreptatea dumnezeiască tinde să ne facă drepţi, pentru a-l restabili pe fiecare în dreptul său, pierdut sau defraudat. Aceasta a fost acţiunea dreptăţii lui Dumnezeu către poporul biblic, care a suferit asuprirea: «Domnul şi-a făcut cunoscută mântuirea şi-a descoperit dreptatea înaintea neamurilor» (Ps 98, 2). Faţă de cel sărac, slab şi mărginit, care suferea aroganţa: «Domnul face dreptate şi judecată dreaptă tuturor celor care sunt asupriţi» (Ps 103, 6).

Dreptatea dumnezeiască, ca şi manifestare a iubirii fidele a lui Dumnezeu, implică judecata, precum şi denunţarea şi condamnarea, pronunţate împotriva acţiunilor represive, precum şi împotriva persoanelor care asupresc (cf. Am 1, 3ş.u.; 6, 1-6; Mih 2, 1-5.8-10)[40]. Dreptatea lui Dumnezeu este eliberatoare şi mântuitoare. Reintegrarea economică, socială şi politică a dreptăţii dumnezeieşti asumă o semnificaţie anticipatoare a reintegrării integrale a omului şi a fiecărui om, ca şi o eliberare mesianică de răul care asupreşte. Această dreptate se manifestă în persoana lui Isus, care se acreditează pe sine însuşi ca şi acela care vine să realizeze acea împărăţie a dreptăţii preconizată încă de pe vremea profeţilor (cf. Is 61, 1-2) ca şi eliberare a celor săraci, a celor încarceraţi, a celor suferinzi, a celor mărginiţi şi asupriţi (cf. Lc 4, 14-21; 7, 22). Este vestea cea bună a Evangheliei în care «dreptatea lui Dumnezeu este revelată» (Rom 1, 17), şi reprezintă substanţa împărăţiei lui Dumnezeu, care «nu constă în mâncare şi băutură, ci în dreptate, pace şi bucurie în Spiritul Sfânt» (14, 17)[41].

Hristos, prin intermediul acţiunii justificatoare, duce la îndeplinire alianţa lui Dumnezeu cu omul. Această alianţă devine nouă şi definitivă, fiind împlinirea mesianică a dreptăţii mântuitoare a lui Dumnezeu şi chiar anticipare escatologică a «cerurilor noi şi un pământ nou în care va locui dreptatea» (2 Pt 3, 13). Omul a fost reconciliat cu Dumnezeu în cadrul legământului lui Hristos pecetluit prin Înviere[42]. Această reconciliere este o justificare prin har (cf. Ef 2, 8), care îl face pe omul păcătos drept, eliberându-l de asuprirea păcatului, împotriva căruia s-a pronunţat pe cruce judecata lui Dumnezeu. Fiecare om este îndreptat deoarece este o dreptate care depăşeşte frontierele lui Israel şi îmbrăţişează toate naţiunile. Hristos, pentru noi, a «fost făcut de Dumnezeu dreptate» (1 Cor 1, 30), «pentru ca noi să devenim justificarea lui Dumnezeu în el» (2 Cor 5, 21).

Dreptatea prevenitoare şi gratuită a lui Dumnezeu îl cheamă pe om la fidelitate. Este un dar cu o încărcătură exigentă pentru acesta şi dă naştere în el dreptăţii ca şi exigenţă şi fidelitate, ca şi o ritmare a libertăţii la acţiunea justificatoare a harului. Dreptatea lui Dumnezeu a determinat, în mod progresiv, în fiinţa israelitului, dreptatea ca şi credinţă în mântuirea milostivă a lui Dumnezeu (cf. Fac 15, 6), printr-un proces de relativizare graduală a dreptăţii care derivă din lege ca şi dreptate justificatoare faţă de Dumnezeu (cf. Iov 4, 17; Qoh 7, 1.15; 8, 14). Creştinul este chemat la dreptatea Împărăţiei, devenind drept prin har (cf.

[39] Cf. COZZOLI, M., *Giustizia,* în NDTM, Paoline, Milano, 1990, 505.

[40] «Chi dunque non consce Dio e daneggia il prossimo, vive nell'ingiustizia, è in contraddizione con la sua stessa natura e sconvolge l'ordine e la legge di Dio», LATTANZIO, *L'ira di Dio,* 14, în MURA, G. (ed.), *La Teologia dei Padri. Test idei padri latini greci orientali scelti e ordinati pe rtemi,* II, Città Nuova, Roma, 1974, 260.

[41] Cf. GIOVANNI CASSIANO, *Conferenze,* 1, 13, în MURA, G. (ed.), *La Teologia dei Padri,* 264.

[42] Cf. ORSATTI, M., *Il capolavoro di Paolo. Lectura pastorală a Scrisorii către Romani,* 60-61.

Ef 2, 8). Dreptatea credinţei nu îl îngrădeşte pe creştin într-o relaţie mântuitoare intimă şi inertă cu Dumnezeu, ci îl solicită la o nouă dreptate a împărăţiei la care este abilitat prin har. Este acea dreptate superioară specifică discursului de pe munte, tematizată de fericiri şi de acel «eu însă vă spun» (Mt 5, 27.31.33.39.44) al antitezelor faţă de dreptatea antică, pe care Isus a venit nu să desfiinţeze, ci să o împlinească (cf. Mt 5, 17), eliberând-o de formalism şi de minimalizarea farisaică (cf. 5, 1-48). Este o dreptate motivată şi însufleţită de credinţă, care mută petiţia a ceea ce trebuie mult dincolo de limita legii, corelând-o cu exigenţele dreptăţii perfecte a lui Dumnezeu (cf. Mt 5, 48) care are ca şi hotar iubirea.

Concluzie

Studiul atent al revelaţiei, care ne-a manifestat ceea ce Dumnezeu gândeşte şi afirmă în materie de dreptate, ne-a demonstrat aspectul religios profund. Cel drept, ţinând neîncetat la realizarea acestei stări, se situează în sintonie cu Dumnezeu, intră în *eonul* istoriei mântuirii, inclus în proiectul conceput de El pentru eliberarea oamenilor de vinovăţia individuală şi socială. Prin intermediul conceptului de dreptate, ca şi acţiune îndreptată către eliberarea integrală şi autentică a fiecărui om, recuperăm astfel conceptul biblic de dreptate ca şi sfinţenie: fără a renunţa la ceea ce conţine ca specific ideea de dreptate, ca şi regulă externă a convieţuirii umane, o gândim şi trebuie să o conexăm cu ideea dreptăţii generale şi astfel perfecţionând-o, să o înţelegem ca şi o recapitulare a raportului orânduit cu Dumnezeu şi ceilalţi.

În tema dreptăţii, punctul de vedere al lui Dumnezeu, revelat în Hristos, manifestă continuitate cu valoarea umană autentică, ruptură şi corecţie faţă de orice decadenţă şi involuţie, perfecţionarea şi sublimarea dincolo de limitele umane, astfel că dreptatea îşi celebrează paştile sale şi îşi găseşte accentul său şi profilul de noutate evanghelică.

Dreptatea îşi descoperă matriţa sa şi punctul său culminant în iubire, în acea iubire nouă, instaurată de Hristos ca şi lege fundamentală a noii creaturi şi a noii Împărăţii. Cine nu iubeşte sfârşeşte prin a se descoperi pe sine însuşi ca şi o fiinţă de neînţeles, nefiind în măsură să intre în sintonie cu exigenţele celorlalţi şi să fie disponibil a se sacrifica pentru ca aceştia să aibă spaţiul vital în vederea afirmării lor proprii. Cine nu iubeşte închide lucrarea dreptăţii în formalismul legalist, în litera legii, devenind surd la exigenţele progresive ale unei rânduieli dinamice care se întemeiază pe substanţiala egalitate între toţi. Dreptate şi iubire se integrează în aceeaşi substanţă care este ordinea păcii şi a frăţietăţii.

BIBLIOGRAPHY

ALETTI, J., N., *Comment Dieu est-il juste?,* Seuil, Paris, 1991;

BARBAGLIO, G., *Le lettere di Paolo,* Borla, Roma, 1990[2];

BONORA, A., *Giustizia,* în NDTB, Paoline, Cinisello Balsamo (MI), 1988;

BOSCH, J. S., *Scritti paolini,* Paideia, Brescia, 2001;

CONZELMANN, H., *Teologia del Nuovo Testamento,* Paideia, Brescia, 1972;

COSTA, G., *Lettera ai Romani,* în *La Bibbia,* Piemme, Casale Monferrato (AL), 1996[2];

COZZOLI, M., *Giustizia,* în NDTM, Paoline, Milano, 1990;

FAUSTI, S., *Una comunità legge il Vangelo di Luca,* Dehoniane, Bologna, 1995;

HÄRING, B., *Testimonianza cristiana in un mondo nuovo,* Paoline, Roma, 1961;

JOB, J. B., *Dreptate, drept,* în DB, I, Cartea Creştină, Oradea, 1995;

KERTELGE, K., *Lettera ai Romani,* Città Nuova, Roma, 1985[2];

LATTANZIO, *L'ira di Dio,* 14, în MURA, G. (ed.), *La Teologia dei Padri. Test idei padri latini greci orientali scelti e ordinati per temi,* II, Città Nuova, Roma, 1974;

LIPINSKI, É., *La justice de Dieu,* în DEB, Brepols, Turnhout, 1987;

LODS, M., *Justification,* în DEB, Brepols, Turnhout, 1987;

LYONNET, S., *La storia della salvezza nella lettera ai Romani,* D'Auria, Napoli, 1966;

MAFFEIS, A, *Giustificazione. Percorsi teologici nel dialogo tra le Chiese*, Paoline, Ciniselle Balsamo, 1998;

ORSATTI, M., *Il capolavoro di Paolo. Lectura pastorală a Scrisorii către Romani,* Dehoniane, Bologna 2002;

PITTA, A., *Lettera ai Romani,* Paoline, Milano, 2001;

PRIOTTO, M., *Sapienza,* în *La Bibbia*, Piemme, Casale Monferrato (AL), 1996[2];

SACCHI, A., *Lettere paoline e altre lettere,* LCSB 6, Elle Di Ci, Leumann (Torino), 1996;

SCHRENK, G., *díkaios, dikaiosýnē*, în GLNT II, Paideia, Brescia, 1966;

SEEBASS, H., *díkaios, dikaiosýnē*, în DCBNT, Dehoniane, Bologna, 2000[6];

SERENTHÀ, L., *Giustificazione,* în PACOMIO, L. (coord.), *Dizionario Teologico Interdiscişinare,* 2, Marietti, Torino, 1977;

STANCATI, T., *Giustificazione,* în PACOMIO, L., MANCUSO, V. (ed.), *Lexicon. Dizionario Teologico Enciclopedico,* Piemme, Casale Monferrato (AL), 1993;

TOMMASO D'AQUINO, *Commento alla lettera ai Romani/1 (I-VIII),* ed. îngr. de DE SANTIS, L. şi ROSSI, M. M., Città Nuova, Roma, 1994;

VIARD, R. P., *Épitre aux Romains,* în PIROT, L., CLAMER, A. (ed.), *Épitre aux Romains. Épitres aux Corinthiens. Épitre aux Galates,* Letouzey et Ané, Paris, 1948.